

BESLUT

ML/S
Magnus Häll
010-479 49 35

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
alice.hallman@regeringskansliet.se

Remissyttrande avseende Goda möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)

Sammanfattning

SCB tillstyrker utredningens förslag att forskning bör ingå i SCB:s verksamhet i syfte att identifiera utvecklingspotential och öka användarvänligheten i statistiken. SCB tillstyrker också utredningens förslag att SCB ska ta fram ett kvalitetsjusterat produktivitetmått för hälso- och sjukvård.

SCB lämnar också synpunkter på några andra förslag i utredningen under avsnittet Övriga synpunkter.

Statistiska centralbyrån (SCB) svarar på remissen med utgångspunkt i hur förslagen i betänkandet bedöms påverka styrning av myndigheten, myndighetens huvuduppdrag att producera statistik och samordna systemet för den officiella statistiken samt de kunskaper myndigheten har inom de områden den ansvarar för att producera officiell statistik.

Förslag att forskning bör ingå i SCB:s verksamhet i syfte att identifiera utvecklingspotential och öka användarvänligheten

SCB tillstyrker förslaget då det är helt centralt för SCB liksom andra nationella statistikbyråer att verksamheten vilar på vetenskaplig grund. Flera andra statistikbyråer har forskning i sin verksamhet och det skulle ge oss möjlighet att fördjupa och bygga kunskap som stärker SCB:s kärnuppdrag. Därför tillstyrker SCB utredningens förslag.

Samtidigt behöver förutsättningarna och organiseringen utredas ytterligare. Bland annat behöver behov och syfte tydliggöras och mest lämpliga organisering behöver fastställas utifrån de syften som ska uppnås för att få bästa möjliga nyttan av forskningsverksamheten. Det behöver tydliggöras om det är särskilda delar av SCB:s verksamhet där forskningen ska stärkas, och om det gäller både ett statistiskt metodperspektiv och ett sakområdesperspektiv. Detta är inte klargjort i betänkandet. SCB bör därför få ett uppdrag att utreda hur forskning kan ingå i SCB:s roll och verksamhet på bästa möjliga sätt.

Värdet av att forskning ingår i SCB:s verksamhet

För att säkerställa att SCB arbetar på vetenskaplig grund har SCB idag ett antal olika strukturer och fora. Fokus ligger på statistisk metod och officiell statistik, och inte på forskning inom olika sakområden där det ofta finns expertmyndigheter, med eller utan forskningsuppdrag. Ett viktigt forum är SCB:s vetenskapliga råd vars ledamöter är professorer i statistik vid universitet i eller utanför Sverige, med kunskap och erfarenheter av officiell statistik – eller disputerade personer företrädesvis från andra statistikbyråer. Rådet sammanträder två gånger per år och ger konkret input till statistikverksamheten. SCB har också under en lång tid haft ett etablerat och värdefullt samarbete med Örebro universitet. Samarbetet har utvecklats över tid och inkluderar idag inte bara statistik och nationalekonomi utan även AI och maskininläring. Även den vetenskapliga tidskriften JOS ska nämnas i detta sammanhang.

SCB har olika tillvägagångssätt för att aktivt fånga användarbehov och utveckla användarvänligheten. I SCB:s användarråd, som till skillnad från det vetenskapliga rådet i hög grad är sakområdesorienterade, finns representation från både forskarsamhället, statliga myndigheter, regioner och kommuner och andra organisationer.

Ett forskningsuppdrag skulle stärka det vetenskapliga perspektivet för SCB. Genom att själva förfoga över forskningsresurser skulle vi kunna ta ett större eget ansvar för en nödvändig kunskapsuppbyggnad över tid och därmed säkerställa att kunskapen är relevant för vårt grunduppdrag att effektivt producera objektiv och relevant statistik med rätt kvalitet. Dessa kunskaper ska även kunna komma andra statistikansvariga myndigheter till del och stärka det svenska statistiksystemet.

Det finns stor utvecklingspotential i att nyttja olika datakällor och nya metoder för att ta fram relevant statistik samt att öka användarvänligheten genom olika sätt att tillgängliggöra statistiken. Med ett forskningsuppdrag skulle SCB ges större möjligheter att fördjupa spetskompetensen när det exempelvis gäller nya datakällor och tekniker, ny statistik och nya sätt att framställa statistik. Särskilt vill vi uppmärksamma nyttan av att beforska aspekter och fenomen som är specifika för Sverige, och som kan nyttjandegöras i statistikproduktionen, exempelvis den (tillsammans med våra nordiska kollegor) unika tillgången till registerdata. Samtidigt kommer direktinsamling genom bland annat enkäter alltid vara en viktig källa till statistik. Därför finns behov av att genom forskning löpande utveckla och förfina metoder för att dels hantera och minimera effekterna av minskande svarsbortfall, dels för att ta fram nya metoder för direktinsamling och för att använda flera datakällor samtidigt.

Övriga synpunkter

Nulägesbeskrivning

SCB noterar att den beskrivning av nuläget som finns i betänkandet inte är uppdaterad och därmed inte rättvisande. Sedan de källor som utredningen refererar till publicerades, har SCB, bland annat för att stärka användarfokus och göra det enklare för forskare att få tillgång till data, gjort följande:

Etablerat en särskild centraliserad verksamhetsdel med ansvar för mikrodatauppdrag för forsknings- och statistikändamål. Den verksamheten består i dag av ett tjugotal medarbetare som årligen har cirka 500 mikrodatautlämnanden. Detta har förbättrat samarbetet med forskarkollektivet, som i många avseenden fungerar väl utifrån kundenkäter och återkoppling som vi får.

Stärkt analyskapacitet i statistikproduktionen genom bland annat ett tydligare fokus på analysens roll i SCB:s uppdrag att ge samhället kvalitetssäkrade objektiva faktaunderlag, men också på stöd i tolkningen av statistiken som framställs och publiceras. Det har inneburit en förstärkning av medarbetarnas analyskompetens. Från och med 2021 ingår "analys" i de två statistikavdelningarnas verksamhet och ingår även i avdelningarnas namn. Mer än hundra analyser baserade på statistik som SCB ansvarar för publiceras årligen. Även den interna analysen utifrån kvalitetsändamål har stärkts.

Det ska noteras att de behov som forskarsamhället har av data är komplexa. Sveriges decentraliserade statistiksystem innebär att data finns hos flera registerhållare. Många gånger behöver SCB:s material kombineras med data från andra myndigheter och organisationer. Om forskarfunktionen vid SCB ska vara sakområdesinriktad, behöver tillgång till dessa externa datakällor säkerställs. Hur det ska säkras behöver i så fall utredas.

Vilka statistikbyråer kan fungera som förebilder?

I betänkandet lyfts SSB i Norge som förebild. Det finns andra exempel på nationella statistikmyndigheter som har forskning som en del i sin verksamhet och som är mer relevanta att titta närmare på för ett forskningsuppdrag till SCB. Ett sådant exempel är CBS i Nederländerna med ett tiotal professorer och omkring 20 doktorander. I en eventuell fortsatt utredning kring frågan, anser SCB att information och inspiration bör inhämtas från flera nationella statistikmyndigheter än SSB.

Förslag att SCB ska ta fram ett kvalitetsjusterat produktivitetmått för hälso- och sjukvård.

SCB tillstyrker förslaget och framförde även i budgetunderlaget 2026–2028 förslag på att ta fram ett kvalitetsjusterat produktivitetmått för hälso- och sjukvård. I budgetunderlaget uppskattade SCB kostnaden för att ta fram metoder för hälso- och sjukvård till 3 mnkr (1 mnkr per år 2026–2028). Ska det göras för

fler områden och mer gediget ökar kostnaden och eventuellt behov av dataunderlag. Produktivitetskommissionens bedömning är att ta fram och utveckla metoder och mått för kvalitetsjusterade produktionsvolymerna samt att kontinuerligt hålla dessa uppdaterade i tidsserier innebär en kostnad på cirka 10 miljoner kronor. SCB:s bedömning är att det är en relevant kostnadsuppskattning för att ta fram och utveckla kvalitetsjusterade produktionsvolymerna, men att det därtill tillkommer en årlig kostnad för att hålla dem kontinuerligt uppdaterade.

Övriga synpunkter

SCB vill uppmärksamma regeringen på följande i Goda möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2024:29).

I avsnitt 5.6.3 föreslås skärpta krav på de konsekvensutredningar och en samhällsekonomisk analys avseende nyttor/kostnader för reglerna. SCB vill avseende detta uppmärksamma att det är mycket viktigt att det finns en helhetssyn på regelbördan vid förändring av regelverk. En förenkling i en insamling får inte innebära en ny börda i en annan del av systemet för den officiella statistiken. I den samhällsekonomiska kalkylen måste nyttan av statistiken tas med på ett relevant sätt. Bördan som uppkommer från direktinsamling för statistikändamålet är inte stor men den upplevs som betungande.

I avsnitt 12.3.1 föreslås inrättandet av ett kommunal- och regionalekonomiskt råd. Vidare anges att det bör övervägas om rådet skulle få ett formellt statistikansvar inom den kommunala sektorn och där SCB är ansvariga för insamlingen. SCB vill uppmärksamma på den ordning som regleras för den officiella statistiken i lag (2001:99) och förordning (2001:100) om den officiella statistiken. Det är regeringen som utser statistikansvariga myndigheter för statistikområden. Den statistikansvariga myndigheten beslutar sedan om statistikens innehåll och omfattning där frågor om datainsamling är en del.

SCB vill uppmärksamma regeringen på följande i Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96).

I avsnitt 4.4.2 föreslås att förslagen i utredningen om interoperabilitet vid datadelning (SOU 2023:96) ska genomföras för att skapa tydlighet kring interoperabilitet på nationell nivå.

SCB vill uppmärksamma att SCB ser mycket positivt på förslagen i utredningen om interoperabilitet vid datadelning samt föreslog att SCB bör vara en samarbetspartner för Digg i arbetet med interoperabilitet (SCB, 2023:2).

Frågan om föreskriftsrätt för att möjliggöra interoperabilitet är central och det behövs både styrning av att data går att hitta och att den går att förstå. Den nya digitaliseringsstrategin och satsningar som görs med anledning av AI-kommissionens förslag är viktiga för en stärkt nationell datainfrastruktur, vilket både gynnar SCB:s grunduppdrag och kan innebära nya uppgifter för SCB. Den

reviderade statistikförordningen inom EU, 223/2009, visar att statistikmyndigheter kan ta en större roll inom nationell dataförvaltning.

Interoperabilitet kan ske på olika nivåer och SCB:s bedömning är att semantisk interoperabilitet på datasetsnivå inte är tillräcklig för att få ut kraften i svensk data. Här behövs även interoperabilitet på variabelnivå och samordning av definitioner och klassifikationer m.m. Detta är en kompetens som SCB besitter och som skulle kunna bli en del av vårt kommande regeringsuppdrag om att inrätta en data steward funktion.

I avsnitt 4.4.2 föreslås att utforma offentlighets- och sekretesslagen, OSL, omvänt så att informationsutbyte som huvudregel är tillåtet mellan myndigheter. SCB är positiva till att eventuella hinder för dataflöden mellan myndigheter försvinner. Det skulle innebära förenklingar vid framtagning av den officiella statistiken. Samtidigt måste statistiksekretessen bevaras i nuvarande form. Då tilliten till statistikmyndigheternas hantering av data är avgörande för viljan att delta i olika undersökningar och ytterst för förtroendet för den officiella statistiken.

I avsnitt 4.4.2 föreslås att ersätta nuvarande registerlagar med en enda registerlag. SCB vill framhålla hur viktigt det är med tillgången till registren för statistikproduktionen. En grundförutsättning är en aktuell lagstiftning men för SCB är det inte viktigt om det är en eller flera registerlagar.

I avsnitt 4.4.6 föreslås att de institutionella förutsättningarna för AI-utvecklingen bör utvärderas. SCB ansvarar för officiell statistik inom t.ex. forskning och utveckling, innovation och det digitala samhället. Givet detta kan SCB bidra, även i en eventuell utredning, med kunskap om den befintlig statistik och möjligheter till utveckling ny statistik.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Eva-Lo Ighe i närvaro av biträdande generaldirektör Magnus Sjöström, Chefsjurist Joachim Angermund, Stabschef Mikael Schöllin samt handläggare Magnus Häll, föredragande

SCB, Statistiska centralbyrån

Eva-Lo Ighe

Magnus Häll